

3. Bekon Fr. Sochineniya v dvukh tomakh. 2-e ispr. i dop. izd. T. 1./ F.Bekon. // Sost. obshch. red. A. Ji. Subbotina. M.. «Mysl». 1977. – 567s.
4. Volkova E.V. Proizvedeniye iskusstva v sfere khudozhestvennoy kultury / E.V.Volkova. – M.. 1979. – 240 s.
5. Gadamer Kh.T. Istina i metod / Kh.T.Gadamer. – M.. 1988. – 362 s.
6. Diltei V. Vynyknennia hermenevtyky / V.Diltei // Filosofska y sotsiologichna dumka. – 1996. – № 3-4. – S.167-195.
7. Zis Ya. V poiskakh khudozhestvennogo smysla / Ya.Zis // Izbr.tr. – M. : Iskustvo. 1991. – 350 s.
8. Ken Uilber. Oko dukha: Integralnaya teoriya literatury i iskusstva / Ken Uilber; Per. s angl. V. Samoylova pod red. A.Kiseleva. — M: OOO «Izdatelstvo ACT» i dr.. 2002. — 476. [4] s.
9. Riker Pol. Germenevtika. Etika. Politika: Moskovskiye leksii i intervyyu / Pol Riker. – RAN; Institut filosofii / Per. s frants. I.S.Vdovina. — M. : AO "KAMI". Akademiya. 1995. — 160s.
10. Shcholokova O.P. Khudozhnie myslennia v umovakh pedahohichnoi diialnosti vchytelia mystetstva / O.P.Shcholokova // Teoriia i metodyka mystetskoï osvity: Zbirnyk naukovykh prats. – K. : NPU, 2004. – Vyp. 5. – S. 35-39.

The article states that hermeneutics is not only an integral part of the deployed philosophical system, but also a sphere of spiritual activity, without which the existence of both art studies and the pedagogy of art is impossible. of the Need for the use of artistic hermeneutics in the professional training of teachers has been actualized. The retrospective of the concept of "hermeneutics" is presented, interpretations are outlined at various stages of its development. Different conceptions of artistic hermeneutics as a system of theories of understanding and interpretation of the work of art - intentional, formalistic, symptomatic, perception and reaction - are considered. It is noted that the specificity of the future teacher of artistic disciplines is the mediation between the artist, the artistic product and the student.

The possibilities of using the presented theories in practice, in particular, in the process of creating a verbal artistic and pedagogical interpretation of a work of art are outlined. Verbal interpretation of artistic values contained in works of art is not merely a statement of artistic facts, but a deliberate influence on a person's feelings; that is, promoting the understanding of artistic works. The specificity of the future teacher of artistic disciplines is the mediation between the artist, the artistic work and the disciple. Future teachers should be aware that the knowledge of the work of art in the broadest sense of the word - the process of dialogue, which includes respect for the views of the author, the content of the work and to his own view of things, that awareness of his own "I".

Keywords: *hermeneutics of art, theory of interpretation of art, teacher of artistic subjects.*

УДК 378.147:7:159.954.4

Холоденко В. О.

ТВОРЧА ОСОБИСТІТЬ В КОНТЕКСТІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено вивченню сутності творчості, структури творчого процесу, визначальних для виявлення творчої активності факторів та умов. Проаналізовано наукові підходи до визначення змісту поняття «творча особистість», його структури, характерних якостей та детермінант розвитку. З'ясовано, що задля максимального розкриття творчої індивідуальності студента під час навчання пріоритетом сучасної мистецької освіти має стати всебічна активізація його творчої діяльності.

Ключові слова: *творчість, творча особистість, мистецька освіта.*

У всі часи свого існування й на сучасному етапі власного розвитку мистецька освіта спрямована на виховання творчої особистості, розкриття її творчого потенціалу та створення умов для творчого самовдосконалення. Відтак, дослідження феномену творчості, змістовної

сутності творчої особистості та передумов її самореалізації завжди залишатимуться актуальними для мистецької галузі.

Реалізація особистості у творчій діяльності, актуалізація її творчого потенціалу відбуваються завдяки енергетичному поштовху творчої активності. Творча активність мобілізує всі сутнісні сили людини в процесі перетворення нею дійсності і себе самої. В той же час, коли до структури творчої активності починають проникати властивості творчого процесу, вона й сама може набувати характеру творчої діяльності.

Творчий процес – це свого роду дерево біфуркацій, розгалужена система можливих дій. Процес вирішення творчого завдання відбувається як потік образів, символів, що виникає внаслідок ознайомлення з новими вимогами; як пошук орієнтирів, виявлення аттракторів, що дозволяє здійснювати загальну й циклічну організацію процесу, знаходити конструктивну сутність випадковостей та використовувати їх для подальшого вирішення [4, с.88-89]. Випадково знайдені рішення, творчі здогадки зумовлені відповідною діяльністю, спрямованістю, вмінням вибирати певні шляхи пошуку та віддавати перевагу певним засобам. Обдарованість людини і полягає в орієнтації на такого роду оцінювальну діяльність, яка дозволяє розпізнати наданий випадок, дати йому оцінку і використати в конкретній ситуації [5].

Процес творчості включає в себе комбінацію елементів з метою отримати нову якість та пошуки, виявлення, відбір “значимих” комбінацій. Структурне розчленування творчого процесу є схематичним, бо не існує жорсткої послідовності етапів, але типовим для всіх видів творчості є різниця у вихідному матеріалі та способі кодування інформації. Приміром, у художній творчості, як правило, виділяють три стадії: задум, перетворення задуму на продуманий план та його втілення у матеріальну форму. В науковій творчості розрізняють чотири фази: 1) підготовку (зародження ідеї); 2) визрівання (концентрація, “стягнення” знань, що безпосередньо чи опосередковано стосуються даної проблеми, добування невиваючих відомостей); 3) осяяння (інтуїтивне осягнення пошукового результату); 4) перевірку [1; 6]. Внаслідок того, що друга й третя фази досить часто не усвідомлюються, з’явилися твердження щодо спадкоємного характеру творчих здібностей (Дж.Гальтон) та визначальної ролі інтуїції у творчому процесі (А.Бергсон).

Е.Гіросов та Є.Нікітін виділяють два рівні визначальних для творчості факторів: соціальні (особистісні та суспільні) і природні (внутрішні та зовнішні). Ефективність творчих процесів, на думку дослідників, пов’язана з наявністю таких умов: “...якщо людина здобула повноцінну освіту, що дає стартові переваги в багатьох видах творчої діяльності; реалізувала свою індивідуальність у специфіці обраної діяльності; успадкувала генетичну обдарованість; ставить і вирішує завдання міждисциплінарного характеру; не керується кар’єрними інтересами і задовольняється мінімально достатнім рівнем життя, отримуючи основне задоволення в процесі творчості; вміло користується “технологією” ефективного творчого акту (оптимізація часу, умов, внутрішніх резервів)” [3, с.29].

У науковій літературі творчість розуміють як соціально-історичне явище, що виникає і розвивається на ґрунті суспільної практики у процесі взаємодії суб’єкта й об’єкта. Сутністю творчості є самовиробництво, саморозвиток фізичних і культурних сил людини, її здібностей і потреб у процесі пізнання та перетворення дійсності, що містить у собі суперечності між історично накопиченим досвідом практичного творення і його запереченням безмежним самовідновленням у ході розвитку.

Вияви творчої активності зумовлені безліччю факторів, серед яких найважливіше значення має культурне середовище; умови, надані суспільством для розвитку особистості; досвід, отриманий генетично і набутий у процесі власної життєдіяльності; прагнення до саморозвитку та сформованість творчих здібностей. Відтак, свобода творця є відносною. Щоб досягнути свободи дії, людині необхідні така регуляція і саморегуляція, які б дозволили оптимально пристосуватись до середовища, засвоїти продиктовані ним умови, форми, норми, цінності поведінки, пошуку, активності. Максимально творчо активна особистість оптимально пристосована до середовища.

Таким чином, творчість є визначальною особливістю людини, хоча й має природні корені. Тому осягнення таємниці творчості неможливе без осягнення таємниці особистості. Особистість та творчість нерозривно пов'язані, і самотворення є найскладнішим з усіх видів людської творчості. Людина виявляє себе у двох ракурсах: як творець соціальної історії і як перетворювач природи.

Творча активність, безсумнівно, є найважливішою умовою повноцінного розвитку творчої особистості, детермінантою її творчих здібностей та розкриття всіх її потенціалів у творчій діяльності, що, по суті, є самодіяльністю, саморозвитком, самореалізацією.

Творчу особистість визначають як: прогресивний елемент, що дає все нове (П.Енгельмейер); індивід, який заперечує звичне, прагне нового та оригінального, має високий рівень знань, вміє порівнювати й аналізувати явища (В.Моляко); індивід, що має високий рівень знань, вміє відкинути звичайне, шаблонне, характеризується потягом до нового, оригінального, має стійку спрямованість на творчість, високий рівень творчих здібностей та мотиваційно-творчої активності (В.Андрєєв); особистість, яка має певні здібності, мотиви, знання і вміння, завдяки яким створюється новий оригінальний продукт (А.Петровський, М.Ярошевський).

Здатність до творчості вивчається у декількох напрямках: за якостями індивіда або їх сукупністю, що оголошуються вагомими для виникнення творчості; за якостями видатних людей на основі аналізу їх біографій; за заданими параметрами (шляхом визначення рівня академічної успішності, рівня інтелектуальності та визнання колег-експертів) [2].

Дж.Гілфорд [8] розробив модель творчої особистості на основі співвідношення таких структурних компонентів: темпераменту, мотивації до творчої діяльності (поведінки, інтересів), інтелекту, мислення.

П.Енгельмейер, виділяючи в структурі особистості інтуїтивний, дискурсивний та активний компоненти, зазначає, що від їх співвідношення залежить, чи можна назвати особистість творчою, а від розвиненості активного елементу суб'єктивних передумов – чи відбудеться справжня творчість, чи процес зупиниться на безвольності та спогляданні [7]. Положення вченого є для нас принциповим, оскільки підкреслює важливість розвитку творчої активності і тим самим підтверджує доцільність нашого дослідження.

І.Бескова вважає, що творчі особистості наділені здатністю до спонтанної цілеспрямованої довготривалої концентрації, яка у талановитих представлена більшою мірою внаслідок генетичної обумовленості та історії формування особистості. Ця виключно енергоємна процедура вимагає значного потенціалу мисленнєвої активності; здатності спрямовувати енергію сфокусовано, протягом тривалого часу не втрачаючи інтенсивності; уміння приглушувати всі сторонні думки. На думку І.Бескової, талановиті особистості, зіткнувшись із проблемною ситуацією, стають її складовою частиною, повною мірою увібравши в себе її суперечності, незавершеність, нестійкість. Відчуття внутрішнього дискомфорту робить вирішення завдання життєво важливим, адже дає людині можливість повернутися до свого більш-менш стабільного, звичного стану. Така заглибленість у проблемну ситуацію є результатом того, що об'єкт притягує до себе суб'єкта, а це призводить до змін у сприйманні: творча особистість починає бачити недоступні іншим взаємозв'язки і взаємозалежності [2, с.172-173]. Положення І.Бескової є принциповим підтвердженням існування внутрішніх детермінант розвитку творчої особистості, серед яких особливе місце посідає творча активність, що має довготривалий характер.

Загалом дослідники особливо часто наділяють творця такими якостями: готовність до ризику, імпульсивність, незалежність суджень, нерівномірність успіхів при вивченні різних навчальних предметів, почуття гумору, самотність, пізнавальна прискіпливість, несприймання на віру, критичний погляд на "священні речі", сміливість уявлення і мислення як протипага інертності, що гальмує творчий пошук (О.Лук); наполегливість у виконанні завдань, активність, організаторські здібності, вміння захищати здобуті результати (О.Нечаєв); певний рівень знань, здатність до самоосвіти, пам'ять, допитливість, спостережливість, уява, скептицизм, ентузіазм, наполегливість, фізичне здоров'я (М.Петрович); гнучкість розуму, здатність побачити проблему, незалежність суджень, сміливість, позитивна самооцінка,

захопленість справою, мужність при невдачах та відсутності зовнішніх винагород, творча уява (З.Петрасинський); надзвичайна напруженість уваги, висока вразливість, цілісність сприйняття, інтуїція, фантазія, вигадка, дар передбачення, великі за обсягом знання, відхилення від шаблону, оригінальність, ініціативність, наполегливість, висока самоорганізація, працездатність, отримання задоволення не стільки по досягненню мети, скільки у процесі творчості (Я.Пономарьов); рішучість, вміння не зупинятися на досягнутому, сміливість мислення, вміння бачити понад те, що бачать сучасники та бачили попередники, мужність рухатися проти течії і руйнувати те, у що сьогодні вірить більшість (С.Сисоєва); високий інтелектуальний розвиток, певна мотивація (почуття обов'язку перед Вітчизною, любов до професії, глибока зацікавленість в успішному вирішенні наукових і ділових проблем), ерудиція, здорове честолюбство, твереза самокритичність, стійка антиконформність та стійка схильність до праці (О.Бодалєв, Л.Рудкевич).

Комбінації вищезгаданих ознак у творчому потенціалі кожної окремої особистості можуть бути різноманітними. Наявність тих чи інших якостей визначає характер творчої активності, результати та продукт творчої діяльності.

Отже, творчість є визначальною особливістю людини, хоча й має природні корені. Сутністю творчості є самовиробництво, саморозвиток фізичних і культурних сил людини, її здібностей і потреб у процесі пізнання та перетворення дійсності. Творча особистість має потенційні можливості творити й активно виявляє свою самобутність. Найважливішою умовою повноцінного розвитку творчої особистості, детермінантою її творчих здібностей та розкриття всіх її потенціалів у творчій діяльності є творча активність. Тому задля максимального розкриття творчої індивідуальності студента під час навчання має стати всебічна активізація його творчої діяльності, зокрема, шляхом залучення до проблемних ситуацій, що ефективно актуалізують внутрішні детермінанти розвитку творчої особистості.

Література

1. Адамар Ж. Исследование психологии изобретения в области математики. – М.: Сов. радио, 1970. – 152с.
2. Бескова И.А. Проблема творчества и буддийская традиция // Вопросы философии. – 1999. – №7. – С.158-173.
3. Гирусов Э.В., Никитин Е.Д. Проблема творчества и биосфера // Педагогика. – 1998. – №2. – С.28-32.
4. Моляко В.А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одарённости // Вопросы психологии. – 1994. – №5. – С.86-95.
5. Проблемы психологии творчества / Сост. Н.А.Лопухина. – Вып.3. – М.: Наука, 1986. – 175с.
6. Психология и педагогика: Уч. пособ. / В.М.Николаенко, Г.М.Залесов, Т.В.Андрюшина и др.; Отв. ред. В.М.Николаенко. – М.: ИНФРА – М.; Новосибирск: НГАЭиУ, 1999. – 175с.
7. Энгельмейер П.К. Теория творчества. – Спб.: Образование, 1910. – 210с.
8. Guilford J.P. Psychometric approach to creativity. – С.: University of Southern California, 1986. – 155p.

References

1. Adamar Zh. Yssledovanye psyholohyy yzobretenyya v oblasti matematyky. – М.: Sov. radyo, 1970. – 152s.
2. Beskova Y.A. Problema tvorchestva y buddyjskaya tradycyya // Voprosy fylosofyy. – 1999. – №7. – S.158-173.
3. Hyrusov Э.V., Nykytyn E.D. Problema tvorchestva y byosfera // Pedahohyka. – 1998. – №2. – S.28-32.
4. Molyako V.A. Problemy psyholohyy tvorchestva y razrobotka podhoda k yzuchenyyu odarionnosti // Voprosy psyholohyy. – 1994. – №5. – S.86-95.
5. Problemy psyholohyy tvorchestva / Sost. N.A.Lopukhyna. – Vyp.3. – М.: Nauka, 1986. – 175s.
6. Psyholohyya y pedahohyka: Uch. posob. / V.M.Nykolaenko, H.M.Zalesov,

T.V.Andryushyna y dr.; Otv. red. V.M.Nykolaenko. – M.: INFRA – M.; Novosybyrsk: NGAEiU, 1999. – 175s.

7. Enhel`mejer P.K. Teoryya tvorchestva. – Spb.: Obrazovanye, 1910. – 210s.

8. Guilford J.P. Psychometric approach to creativity. – C.: University of Southern California, 1986. – 155p.

The article is devoted to the study of the essence of creativity, the structure of the creative process, which determines the factors and conditions for the creative activity. The scientific approaches to the definition of the content of the concept "creative personality", its structure, characteristic qualities and determinants of development are analyzed. It has been argued that creativity is a decisive feature of man, although he has natural roots. The essence of creativity is self-development, the self-development of physical and cultural forces of man, his abilities and needs in the process of knowledge and transformation of reality. Creative personality is understood by us as a person who has the potential to create and actively manifests his identity. The most important condition for the full development of the creative personality, the determinant of her creative abilities and the disclosure of all her potential in creative activity is creative activity. Therefore, in order to maximize the disclosure of the student's creative individuality, while studying the priority of contemporary artistic education, there must be a comprehensive activation of his creative activity, in particular, by engaging in problematic situations that effectively update the internal determinants of the development of a creative individual.

Keywords: *creativity, creative personality, artistic education.*

УДК 159.952:78.071.2

Клещ А. О.

ДОМІНАНТНА УВАГА МУЗИКАНТА-ПІАНІСТА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Статтю присвячено дослідженню домінантної уваги музикантів-піаністів в музичній та педагогічній практиці вищих навчальних закладів. На основі аналізу психологічних і педагогічних праць розглянуто структуру формування домінантної уваги в концертмейстерському класі. Здійснено аналіз психотипів людини та розкрито психолого-педагогічний сенс домінантної уваги як наукової проблеми. Проаналізовані теоретичні висновки, які пов'язані зі спектром фізіологічних і психологічних чинників. Власне домінанта в роботі музиканта-піаніста включає одночасно зосередження, найвищу концентрацію та динаміку переключення. Тому особливостями домінантної уваги ми вважаємо зосередженість, динаміку, концентрацію на предметі – спільного виконання, що має багато перебігів.

Ключові слова: *домінантна увага, концертмейстерська діяльність.*

Однією з найважливіших проблем педагогіки та психології є проблема формування уваги студентської молоді в освітньому процесі. Питання, що пов'язані з розвитком уваги учнів та студентської молоді, вивчаються в працях П. Гальперіна, В. Давидова, Н. Добриніна, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, С. Соколова та ін., але науково-методичних досліджень з проблем формування уваги в процесі музичної діяльності не достатньо. Тому є необхідним з'ясувати, яким чином домінантна увага студентів формується в процесі сприйняття та виконання ними музичних творів у процесі концертмейстерської діяльності. Особливе значення надається домінантній увазі, що сприяє більш успішному протіканню всіх навчальних процесів, зокрема під час занять в концертмейстерському класі.

Механізм уваги лежить у складних взаємозв'язках людини з оточуючим середовищем, у здатності інтелекту до вибіркової відображення. Увага не психічний процес, а форма організації свідомості та умова успішного протікання психічних процесів та станів. Увага не має власного змісту, виявляє свою дію у зв'язку з відчуттями,